

Keszthelyi-hegység

A Keszthelyi-hegység a Dunántúli-középhegység legnyugatibb tagja. Két fő vonulata van: a Keszthely-Rezi vonulat és a Vállus-Vonyarcvashegy vonulat. A hegység területe 350 km². Túlnyomórészt felsőtriász dolomitból épül fel, mészkő csak kisebb kiterjedésben található. Legmagasabb pontja a Köves-tető (444 m).

A Tapolcai-medence felől közelítve igazi hegyvidéknek tűnő tájkép fogad a meredeken kiemelkedő hegytömb és a viszonylag nagy szintkülönbség miatt. Keszthely felől alig észrevehetően emelkedik a térszín, csak a Vár-völgybe érve tapasztaljuk, hogy mégis egy hegységet szelünk át. A változatos karsztjelenségeket mutató terjedelmes hátakat helyenként vad szurdokvölgyek választják el.

A Kovácsi-hegy és a Tátika a Keszthelyi-hegység bazaltvidéke. Tanúhegyek, bazaltplatók, sokszög alakú bazaltoszlopok, 10 m-nél is magasabb falak díszítik a tájat. Ritka jelenségnek számítanak és ezért érdekes látnivalók a Bazaltfolyosó (Kovácsi-hegy) és az álkarsztos jelenségként számon tartott bazalt-dolinák, melyek mélyedéseiben apró tavacskák húzódnak meg.

Növényvilág

A Keszthelyi-hegység dolomittömege hazánk egyik legváltozatosabb élővilágú vidéke, ahol a szubmediterrán sztyeplejtőktől kezdve, a zárt tölgyeseken és bükkösökön át, a jégkori maradványokat őrző hideg szurdokvölgyekig igen sok élőhelytípus megtalálható, különlegesen gazdag, egyedi értékeket is tartalmazó flórával és faunával. Az erdőtársulások közül kiemelkedő az országosan is ritka elegyes karszterdő. Ezek a fajgazdag, lombelegyes erdők számos védett növény- és állatfajnak adnak otthont.

A Keszthelyi-hegység dolomitjáról közel 80 védett ill. fokozottan védett növényfaj ismert. A hegység az elmúlt évtizedekben igen jelentős károkat is szenvedett: a fajgazdag dolomitkopárokon és a karsztbokorerdők helyén fekete fenyőt telepítettek, melyek sok helyen a vidék arculatát is meghatározzák.

Elsősorban a dolomitnövényzet ritkaságai (cifra kankalin, vitézvirág, lisztes berkenye kisleveles, szúrós csodabogyó) figyelemreméltók.

A Keszthelyi-hegység bazaltvidékének dolináit állandó vízállások lápi, mocsári vegetációja díszíti, büккеlegyes gyertyános tölgyes környezetben. A több száz méter hosszú bazaltfolyosókban igen érdekes, mediterrán jellegű moha-zuzmó vegetációk találhatók. A Tátika Ősbükköse, a Szebike-erdő hatalmas bükköse természetközeli és igen festői. A Gyöngyösi-patakot kísérő égeres láperdő az egész Keszthelyi-hegység egyetlen, épségben megmaradt ilyen állománya, szabályozatlan, természetes vízfolyással.

Állatvilág

A Keszthelyi-hegység állatvilága, különösen a gerinctelen fauna ma is nagyon gazdag. Számos olyan bogár- és lepkefaj élőhelye, amely országosan is ritka. A madarak egy része öreg fákban alakítja ki a fészkelőhelyét. Ezek közül gyakoriak a különböző cinege-fajok. A perem- és ligeterdők fajai a ritka fekete harkály, és a kis fakopáncs és a viszonylag gyakori zöld küllő. A terület vonzó denevérek számára is, az itt található barlangok (pl. Csodabogyós-barlang) pihenő-, telelőhelyül szolgálnak számukra. A pelék, bár számuk csökken, megtalálhatók, mint például a nagy pele, vagy a mogyorós pele. A nyestek és a nyusztok egyre gyakrabban figyelhetők meg.

Országos Kék Túra – Sümeg → Keszthely → Tapolca

1. nap Sümeg → Zalaszentő: ► 25.4 km ▲ 600 m

Sümegi vár: A XIII. században épült, a XV. század végén kibővítették. A Törökök sosem tudták bevenni. 1713-ban a császári csapatok felgyújtották. 1959-64 között állították helyre.

Sümeg, Őskori kovabánya: geológiai és régészeti bemutatóhely

Tátika vára: 1248-1257 között épült, szabálytalan alaprajzú belsőtoronyos vár.

A vár alatti területen levő 74 hektáros ősbükkös erdőrezervátum, 1953-óta védett terület. A háborítatlanság sok védett állatfajnak kedvez, él itt havasi cincér, kék galamb, holló, nagyfülű denevér. A sziklagyepen él a sziklai ternye, a turbánliliom és a tarka nőszirm.

Zalaszentő, Kovácsi-hegy, Geo-botanikai tanösvény:A Szántói-medencében található a dolomitból és mészkőből álló Keszthelyi-hegység a Déli-Bakonnyal, illetve a Balaton-felvidék bazaltvulkáni területével. A közel 6 km hosszú, 18 állomásból álló, jól kiépített tanösvény a Kovácsi-hegycsoport természeti értékeit mutatja be.

Zalaszentő, Emberi jogok parkja: Eddig egyetlen építménye az 1992-93-ban épült sztúpa, Európa legnagyobb buddhista szentélye. A Dalai Láma szentelte fel.

Zalaszentő, Kotsy-vízimalom: A XX. század folyamán került Kotsy Nándor tulajdonába került, innen származik mai elnevezése. A malomkereket a közelben eredő Kovácsi- vagy Zerna-patak vize hajtotta. Az épületet az 1950-es évek elején átépítették. Az elhanyagolt épületet a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság 2000-ben vásárolta meg. 2003-ban az épület felújítása, 2004-ben a bemutatóhely kialakítása valósult meg.

2. nap Zalaszentő → Keszthely: ► 22.1 km ▲ 220 m

Rezi-vár: A Meleg-hegy (427 m) meredek fokán áll, a Balaton-felvidéki végvárak sorába tartozik. 1378-óta ismert.

Gyöngyösi-csárda: Vadászháznak készült 1728-ban, de később csárdává alakították. A bakonyi betyárok egykori kedvenc helye volt. A népi építészet egyik szép emléke, ma is éttermként működik. A kiállított tárgyak idézik a betyárvilág alig egy évszázada letűnt korát.

Hévíz, Egeregy, Egeregyi templom: Az egykori kis falu templomát a XIII. század első felében építették, első okleveles említése 1341-ből származik, szinte eredeti formájában maradt fenn.

Hévíz / Cserszegtomaj, Biked-domb (180 m) Margit-kilátó: 2001-ben avatták fel. 32 m magas, 99 lépcső visz fel valamint lift is van benne.

Keszthely, Festetics-kastély: Építését 1745-ben kezdték. A XVIII. és a XIX. században háromszor átépítették, bővítették. 101 helyiséggel büszkélkedhet, ezzel Magyarország három legnagyobb barokk kastélyainak egyike. 7.2 hektáros angol parkját növényritkaságok díszítik.

A Festetics György által alapított mintegy 90 000 kötetes Helikon Könyvtár hazánk legnagyobb, teljes egészében ránk maradt főúri gyűjteménye.

A kastélyban működő számos kiállítás mellett az új múzeumépület tetőterében Európa egyik legnagyobb, több mint 500 m²-es terepasztala készült el, amely három nagy egységből áll.

3. nap Keszthely → Tapolca: ► 25.7 km ▲ 470 m

Tapolca, Tavasbarlang: 1903-ban fedezték fel kútásás közben. Járatrendszere 4 km hosszú. Legszebb látnivalói mészkőben illetve homokos, agyagos üledékrétegekben a vulkáni erede-

tű meleg víz által kialakított oldódási formák. Az 1980-as évek elején a bauxitbányászat miatti vízkitermelés hatására eltűnt a víz a járatokból. Azóta a bauxitbányászattal felhagytak, a víz visszatért a járatokba, és 1998-óta újra lehet csónakázni.

Tapolca, Malom-tó: A Templom-domb alatt öreg házak és egy park között van. A tóból kifolyó Tapolcai-patak egy 200 éves vízimalom kerekét forgatja.

Bélyegzőhelyek: Sümeg, Sarvaly-erdészház, Zalaszántó, Rezi, Gyöngyösi-csárda, Hévíz, Keszthely, Vállus, Lesenceistvánd, Tapolca

Az Országos Kék Túra útvonala a Keszthelyi-hegységben

Darnay Dornyai Béla emléktúra

Hét kilátót köt össze a Keszthelyi-hegységben. Korábban is jelzett turistautakat és erdészeti útvonalakat kötöttek össze. Az 1930-as években a környék első turistaútjainak kijelölésénél bábáskodó Darnay-Dornyai Béla nevét viseli az emléktúra-útvonal.

Útvonala: Gyenesdiás vasútállomás → Darnay-pince → Vadlánlik (szél vájta barlang) → Nagymező → Pető-hegy (Berzsenyi-kilátó) → Hosszú-völgy → Vas-hegy → Csereze-hegy → Szent Mihály-domb → Keserű-tető → Pap-hegy (Batsányi-kilátó) → Szépkilátó/Római forrás → Garga-hegy (Bél Mátyás kilátó) → Balatongyörök vasútállomás.
▶ 17 km ▲ 700 m

A Keszthelyi-hegység kilátói

Balatonederics, Pad-kő (409 m)

Megközelíthető a Büdöskúti pihenőtől nyugati irányban. Közelében van a Büdös-kút, tőle 1 km-re északra pedig a Köves-tető (444 m), a Keszthelyi-hegység legmagasabb pontja.

Balatongyörök, Szépkilátó

A feketefenyőekkel díszített dombról a Balaton egyik legszebb és legtöbbet méltatott panorámája tárul elénk. Eötvös Károly a világ legszebb vidékének nevezte ezt a helyet. Egykor Kápolna-dombnak hívták, mert aljában a domonkos rendiek kolostora állt. A domb alján található, a II. századból származó római villát, a hozzá tartozó fürdőt és a fürdőt vízzel ellátó Római-forrást az 1940-es években kezdték el feltárni. A szelíd lejtőjű dombon álló feketefenyőket még Hamilton Mária, Festetics Tasziló felesége ültette.

Balatongyörök, Pap-hegy (280 m), Batsányi kilátó

Tetejéről gyönyörű panoráma tárul a kíváncsi természetjáró szeme elé.

Balatongyörök, Garga-hegy (221 m), Bél Mátyás kilátó

1972-ben építette az erdészet a dolomit hegytetőre a kilátót, amit 2001-ben újítottak fel. Tetejéről jól megfigyelhető a a Balaton nyugati medencéje a somogyi partokkal, a déli tanúhegyek, és a Keszthelyi-hegység hatalmas erdei.

Vonyarcvashegy, Szent Mihály-domb (135 m)

Szigetszerűen emelkedik ki a Balaton partot övező nádasokból. A legenda szerint 1729-ben egy téli halászat során rianás szabdalta fel a jeget, s a tavon levő 46 halászból 6 odaveszett, a többieket viszont a szél egy jégtáblán a vonyarci partok felé sodorta. Szerencsés megmenekülésükkor megfogadták, hogy a dombra kápolnát emelnek, amely 1739-ben készült el.

A hálás utókor Szerdahelyi Károly építész tervei alapján egy régi, omlatag halottasházból kialakította a 40 halász emlékhelyet, melyben Németh János keramikusművész dombormű alkotása idézi fel a csodás megmenekülés történetét.

Vonyarcvashegy, Vas-hegy (225 m), Kitaibel Pál kilátó

A pados dolomitból felépülő hegyen 2002-ben építette meg a Vonyarcvashegyi Önkormányzat segítségével a Balaton-felvidéki Nemzeti Park az új kilátót.

Gyenesdiás, Pető-hegy (355 m), Berzsenyi kilátó

2002-ben újították fel. Kellemes erdei túrával juthatunk fel a környék egyik legjobb kilátóhelyére.

Tiszta időben szinte a fél Dunántúl látszik: a Keszthelyi-öböl, nyugatra a Zalai-dombság, a nagykanizsai és zalaegerszegi adótoronyokkal, az észak-nyugatra a távolban magasodó hegyek már az Alpok lábai. A délre hullámozó Somogyi-dombságon túl a Mecsekig is el

lehet látni, a Zengőtől a Tubesig jól kivehető a vonulatok, és a pécsi torony is észrevehető.

Gyenesdiás, Varsás-hegy (231 m), Festetics kilátó

A gyenesdiási Nagymező nyugati oldalán gyalogösvényeken juthatunk fel a Kerek-hegy legmagasabb pontjára, amelyen a háromszintes Festetics kilátó emelkedik. A 2000-ben újraépített kilátótoronyból gyönyörű körpanoráma nyílik a Keszthelyi-öböltől a hullámos felszínű kisebb-nagyobb völgyek szabdalta hegyhátakig.

Az egykori kavicsbánya katlana monumentális tájseb, mégis elbűvölő.

Látnivalók a Keszthelyi-hegységben

Hatlábú pajta: A gyenesdiási Lótértől az Országos Kéktúra útvonalát követve, majd a piros jelzésen haladva érjük el a Hatlábú pajtát, ahol padok, pihenőhely, esőbeálló várja az erre látogató turistát. Itt találjuk Ferenc József fáját és innen indul ki a piros kereszt jelzés, mely erős kaptatóval vezet fel a Szék-tetőre.

Cseri-kapu: Egy természetes (csertölgyekkel szegélyezett) kapuzat a bejáró a vonyarci Cseri erdőbe. Ez a valamikori madármegfigyelő állomáshely, ma is nagyon szép színfoltja a hegység déli kapuzatainak. Kulcsosház, padok, pihenőhely várja az erre látogató turistát.

Vonyarcvashegy, Fűz-kút: Az első ciszternákat még a rómaiak létesítették. Ennek egy hátra maradt tagja a Fűz (vagy Fisz)-kút környéke. Nevét a kút mentén található fűzfákról kapta.

Bélapi pihenő: A Balatongyörök - Büdöskút közötti úton található pihenő a hegység déli kapujának is nevezhető, mely több pihenőgarnitúrával, tűzrakóhellyel, kis játszótérrel, menedékházzal, illemhellyel ellátott. Itt található az 1991-es Széchenyi emléktúra faragott faoszlopa is. A közelben található a Balaton-felvidéki Nemzeti Park által létrehozott "Pele apó" tanösvény.

Büdöskúti arborétum/pihenő: A pihenő a hegység központi helyén található, turistautak kereszteződésében. Az itt található erdészeti arborétum telepítését 1937-ben Horváth Károly erdőmérnök kezdte el, amit 1954-ben tovább fejlesztettek. A pihenőhelyen asztal-pad garnitúra, ismertetőtábla és egy esőbeálló található. A közelben van a Büdöskúti erdészház, a Büdöskúti- és a Szent Miklós-forrás.

Nagymező: A Keszthelyi-hegység egyik legkedveltebb kirándulóhelye, ahol kiépített szalonnasütőhelyek, asztalok, padok, foci-pálya, esőbeálló várja a kirándulókat.

Vadlánlik: A Ló-hegycsoport egyik oldalában kis barlangnyílás húzódik meg, amelyet a környékbeliek évszázadok óta egyetemlegesen Vadlánliknak neveznek, amely egy emberkéz által kibővített szeleroziós kőfülke. A századforduló táján a helybeliek titkos pálinkafőző helyként használták. A dombot több, mint 70 éves fekete fenyves fedi.

Jakabfi-pihenő: (Zalai turisták emlékhelye):

Szent Miklós-völgy: A hegység egyik legromantikusabb völgye. Kéregmozgások barázdálták a kőzetet, s a törések mentén szurdokvölgyek alakultak ki.

Szent Miklós forrás: A forrás hajdan bővizű volt, de az aszályos nyarak miatt vízhozama erősen lecsökkent.

A forrás fölötti domboldalon volt a Szt. Miklósról elnevezett pálos kolostor és templom, a hajdani Vállusszentmiklós. Az 1930-as években az épületek maradványi kőrakásszerű romhoz hasonlítottak, melyek mára szinte teljesen eltűntek.

Szent Miklós-völgy, Kutyatemető: Többnyire hősi halált halt rendőr-kutyák nyugszanak itt, de civilek is akadnak.

Pele Apó tanösvény

A 38 állomásból álló, több rövidebb és hosszabb körútból álló 8.5 km hosszú ösvény, Balatongyörök és Balatonederics között, az erdei élőhelyek természeti értékeit mutatja be. A térség erdei élőhelyeinek természeti értékeinek megismertetésére Pele Urat, a nagy pelét hívjuk segítségül, aki amellet, hogy kis unokájából igyekszik rendes pelét faragni, számunkra is felfedi kedves erdejének megannyi apró titkát.

Balatonederics, Csodabogyós Barlang

Balatonederics közelében, a Keszthelyi-hegység keleti peremén nyílik a fokozottan védett Csodabogyós-barlang, amely Magyarország hetedik, a Dunántúlnak pedig harmadik leghosszabb barlangja. A 393 méteres tengerszint feletti magasságban, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park fokozottan védett területén nyíló barlang a bejárat mellett is látható szúrós csodabogyó nevű örökzöld cserjéről kapta nevét, amelynek itt találjuk északi elterjedési határát.

A barlang 2006 tavaszáig megismert járatainak hossza összesen 5200 m, mélysége -121 m. Járatai elsősorban tektonikus mozgások során jöttek létre, így túlnyomórészt hasadékfolyosók, termek és aknák jellemzik. Egyes – az itt ismertett túrák által is érintett – szakaszokon (Függőkert, Meseország stb.) dunántúli viszonylatban igen sok és változatos képződményt (cseppkövek stb.) találunk. Óriási, látványos hasadékaik mintegy természetes geológiai szelvényként mutatják be a barlangot magába foglaló felső-triász Edericsi Mészke Formáció rétegeit.

Balatonederics, Afrika kiállítás és szafaripark

A neves Afrika-vadász, Nagy Endre hozta létre az Afrika Múzeumot, ahol trófeáit, tanzániai néprajzi gyűjteményét, csont- és fadaragványokat, állatbőröket, afrikai törzsek kultikus tárgyait helyezte el. Mellette a szafariparkban afrikai állatokat, tevét, bivalyt, zebrát láthatunk természetes környezetben.

Geoládák a Keszthelyi-hegységben

Sümegei vár (GCSMGV)	46° 58,983'N 17° 16,959'E	magasság: 255 m
Sztupa (GCSZTU)	46° 53,882'N 17° 13,132'E	magasság: 320 m
Tapolca, Malomtó (GCTPLC)	46° 52,882'N 17° 26,442'E	magasság: 120 m
Sarvally (GCSARX)	46° 55,819'N 17° 17,835'E	magasság: 202 m
Zalai Tátika (GCTAT)	46° 54,344'N 17° 15,496'E	magasság: 380 m
Rezi vár (GCREZI)	46° 51,865'N 17° 14,412'E	magasság: 410 m
Hévízi csobbanás (+C) (GCHevi)	46° 47,146'N 17° 11,315'E	magasság: 145 m
Egregyi templom (Gcegrk)	46° 48,524'N 17° 11,330'E	magasság: 170 m
Margit-kilátó (GCMaKi)	46° 48,030'N 17° 12,573'E	magasság: 180 m
Szent Mihály domb (GCSZMD)	46° 45,151'N 17° 19,983'E	magasság: 135 m
Paphegyi- és Szépkilátó (GCSZKI)	46° 46,650'N 17° 21,439'E	magasság: 280 m
Afrika a Balatonnál (GCSFRI)	46° 47,828'N 17° 21,879'E	magasság: 400 m
Gyenesdiási murvabánya (GCGYDB)	46° 46,870'N 17° 17,888'E	magasság: 220 m
Berzsenyi kilátó, Pető-hegy (GCBEKI)	46° 47,465'N 17° 18,570'E	magasság: 370 m
Padkő (GCPADK)	46° 48,330'N 17° 19,671'E	magasság: 414 m
Kutyatemető és forrás (GCKTMF)	46° 50,649'N 17° 18,270'E	magasság: 220 m
Kis púpról nagy kilátás (GCPUP)	46° 51,493'N 17° 20,056'E	magasság: 322 m
Keszthely (GCKESZ)	46° 43,935'N 17° 14,414'E	magasság: 120 m